conseruāte Et finis fm q̄ est causa non est fm esse reale sed intentionale.

**Queritur secūdo** Utrum p̄dictarū causarū p̄dictiones: sit ad eas vere et p se cōcomitātes. Pro pte affa et affirmatiua est phs in textu. Sz p pte negatiua arguit primo q̄ cā et effectus opponūtur correlatiue. sz multiplicato vno relatiuoz multiplicat et reliquū. Secundo idē nō p̄t esse p̄us et posterius. q̄ idem nō p̄t esse cā et effect⁹ Tercio. idē ingz̄tum idē est aptū natū facere idē. sc̄do de generatōe. q̄ idē nō est causa p̄trioz

Maior Constat duas p̄prietates primas: esse ipsarū causaz̄ sequelas Minor Sc̄z quendam sensum p̄sentia et absentia: versant causaliter circa opposita Conclusio Igitur p̄dictis causis correlarie annexa: sunt ad eas vere et p se concomitantia.

Probat maior. q̄ ex hoc q̄ aliq̄d est compositum ex materia et forma oportz̄ q̄ habeat plures causas per se Sil'r propter causam efficientē et finalem oportz̄ q̄ mutuo sibīmunicē sint cause. vt pz de sanitate et ambulatōne

Correlariū. rōnabile est idem multipliciter diffiniri: posse et demonstrari. ptz q̄ diffinitio et demonstratio dātur p causas. et ideo fm legem causaz̄ oportet diffinitiones et demonstratōes regulari. Minor probatur exē plariter. q̄ nauta p p̄sentiam saluat nauē vt de se est manifestū. et q̄ tenetur esse pñs nauī in tpe opportuno si tunc (intent⁹ saltē illicitis) sit absens cōis fama euz accusat tanq̄z causam naufragij nauis Correlarium. nō quicq̄d fit ab alio absente: debet ab eo dici. p̄uenire. ptz q̄ dictum est in p̄ma sc̄da fm quendam sensum. q̄ nisi absentia sit certis circūstantijs modificata nō accusat absentem tanq̄z cām facti vt notū est. igit̄ ꝛc. Conclusio est satis nota p ea q̄ declarata sunt Ad rōes. ad primā dr̄ q̄ causa et effectus capiunt̄ hic materialr et absolute Ad sc̄dam dicendū q̄ idem fm diuersos modos p̄t esse p̄ius et posterius. Ad terciā dr̄ q̄ phs in sc̄do de generatōe loquit̄ de causa naturali. sz hic fit sermo d̄ causa libera et p̄uatiua q̄ potest esse eadem oppositorum Vñ illud dr̄ agere p̄uatiue quod natū est facere vnum p̄trariorum et nō facit p̄pter cui⁹ defectū sequit̄ aliud contrarium. sicut nauta absens est causa submersiōis nauis p priuatōem actionis ad salutē nauis. non tamen p̄prie dicitur causa efficiens

**Querit̄ tercio.** Utrū contingat in q̄libet genere cause: q̄sdam diuisiones sil'r assignare. Pro pte affirmatiua est phs in littera q̄ assignat q̄tuor diuisiones q̄s p̄tingit adaptare cuilibet generi causarū Sed p pte negatiua arguitur. q̄ ille sūt diuisiones entiū vt colligi p̄t ex diuersis passibus philosophie. ergo videtur q̄ non possint eē diuisiones causarū et causatorum

Maior Prime due illarū diuisionū: inueniunt̄ in q̄libet genere causaz̄ Minor Tercia diuisio et quarta: circūeunt omniū causarū genera Conclusio. Cōtingit igit̄ in q̄libet cārū et cātorū gñe: q̄tuor diuisiōes sil'r assignare

Prima ps maioris ptz ex p̄ma p̄dicōe libri de caus⁹ vbi exp̄sse declarat̄ q̄ causarū q̄dam est vl'is et p̄ma alia ē sc̄undaria et particularis. Ptz etiā inductiue. nā in gñe cause efficiētis (q̄d est aliis notius) ad generatōem hois concurrit hō et sol. hō sicut cā particularis et posterior. sz sol sicut cā vl'is et p̄or. q̄ sol ad plures generatōes p̄currit q̄z homin̄. Sil'r in gñe cause formal' viuū p̄supponit esse et viuū est p̄us et cōius q̄z intelligere. Et in genere cāe final' sanitas est causa p̄ior et vniuersalior q̄z potio amara. et felicitas q̄z sanitas Pari modo in genere cause materialis q̄ntitas est subiectū quoꝝūdam accēntium. sz corrūdez ipa materia p̄ma est subiectū p̄ius et vl'ius nā subijcitur forme substātiali cū qua facit p̄pos et p̄mam. sed q̄ntitas nō subijcit̄ alicui forme substātiali. Sil'r p̄t declarari sc̄da ps. nā domificator est p se causa domus. sz si sit medic⁹ tūc medicus est p accēns cā domus. Et ipsa materia p̄ma est p se p̄ncipiū transmutatiōis cui accidit p̄uatio q̄ est p̄ncipiū per accēns. Et pariformiter posset declarari in alijs causis. Minor patz. q̄ domificās noīat cām efficiētem in actu. sz aliqs dr̄ domificator q̄ est potēs ad domificandū. licet actu nō domificet Sil'r aliqs denominat sciens fm cām formalem. q̄ actu fm sciam consideratur. sz dr̄ sciens in potētia q̄dammodo q̄ habet sciam et actu nō p̄siderat. Sil'r lapides et ligna dicunt̄ actu materia domus q̄n sunt in domo facta. et etiā dicunt̄ materia domus domo nondum facta. Quā aūt quarta diuisio inueniat̄ in q̄libet genere ptz. q̄ dicimus q̄ domificator est causa domus. et q̄ policletus domificator est cā dom⁹ Et sil'r possumus loq̄ p̄plexe et incōplexe circa alia genera causaz̄ Conclusio relinquit̄ nota. q̄ in q̄libet genere inuenit̄ aliqua causa vl'is. et aliq̄ particularis. sil'r in q̄libet genere inuenit̄ causa p se et causa p accēns Īrē in quolibet genere inuenitur causa in actu et cā in potētia Etiā in q̄libet genere inuenitur cā p̄plexe noīata. et cā incōplexe noīata. Et addit Aristoteles q̄ similis diuisio currit in causatis. vt ptz faciliter p̄acticāti Correlarium p̄mum. sup̄adicti modi causarū: reduci possunt ad nūerum duodenarium. Ptz verbi gratia. causa vl'is. cā particularis. causa p se. causa p accidēs. causa complexa cā incomplexa faciunt senarium. et quelibet diuidit̄ p actum et potētiam. vnde duplicatur numerus. et fit duodenari⁹ igitur ꝛc Correlarium secundum Ex horum modorum causarum distinctione: conueniens est alia tria correlaria elicere Ptz quia primum est q̄ cause in actu operātes sunt simul. et non sunt simul cum suis causatis in actu. sicut hic medicās ē sil'cū h̄ hoie q̄ sanat̄. vel nō ē sil' cū h̄ hoie q̄ sanat̄ Sc̄dm est q̄ in naturalib⁹ oz sp supmā causam vniuscuiusq̄ requirere. et p̄batur in artificialib⁹ p simile. Tercū est q̄ causis debet p̄portionabiliter correspondere effectus. et est magistralis regula. q̄ effect⁹ particularis corrūdet cause particulari. et vl'is effect⁹ corrūdet cāe vl'i. Sil'r effect⁹ in actu corrūdet cāe in actu ꝛc̄is.

Dicitur aūt et fortuna et casus causarum et.

**Querit̄ primo.** Utrum de casualibus et fortuitis: sit scientia phisicalis. Pro parte affirmatiua est philosophus in littera. quia casus et fortuna sunt in genere causarum. sed philosophus natural' habet p̄siderare de causis. Sed pro parte negatiua arguitur. quia de ente p accidens non est scientia. sed casus et fortuna sunt ens tia p accēns. igitur. Maior est phi sexto metaphisice. Sz mior pz ex diffinitōe vtriusq̄. q̄ st̄ cāe p accēns. q̄ et entia

per accidens. Secūdo sic Arestoteles reēōmendat antiquos dicentes casum et fortunā esse causas humano intellectui īmanifestas. ergo de casu ⁊ fortuna nō est sciētia. Tenet ꝓsequētia. qz illud de quo est sciētia debet cē manifestū intellectui nostro.

**Maior. Que sunt incerta fm esse in re ad extra: fiūt certa cōiter ab intellectu cōsiderata.**

**Minor Cōsiderando in cōi casualia et fortuita: sic de ipsis pt̄ forē scientia Conclusio Pertinet igit̄ ad naturalem phiam: ꝓsiderare casum et fortunam**

Maior patz qz nullus effect⁹ casualis est nobis certus fm q̄ sibi cōpetit esse a sua causa in re ad extra. et tm passiones ⁊ ꝓprietates fortune ⁊ casus que eis attribuūtur in cōi sunt de eis certitudinaliter scite Rō minoris est. qz casualia et fortuita fm q̄ hm̄ōi habēt suas passiones. scz q̄ raro et in pauciorib⁹ eueniūt. q̄ nō habent causas determinatas neq̄ possunt cognosci. ⁊ sic de aliis Sed q̄ solū de eis in vlī sit scia patz. qz effect⁹ casuales fm q̄ in rerū natura ꝓsideranť: sic neq̄ semp neq̄ frequēter eueniūt: sed p accidēs. de talib⁹ aūt nō pt̄ esse scientia vt dicit̄ ꝓmo posteriorꝝ et sexto methaphisice. Et p hoc soluit̄ primū argumentū Conclusio ꝓbať. qz casus et fortuna sunt cause ꝓiūcte motui et materie sensibili. sed quecūq̄ sunt talia veniūt ad forē ꝓsiderationis phie naturalis Corrolariū primū. Antiq̄s obuiant signanter duo incōuenientia: qz nō determinauerūt de casu ⁊ fortuna. Patet nā primū incōueniēs est. qz ipsi ꝓtra cōem hominū famā loquūtur. qz cōiter q̄dam fieri dicūtur a casu ⁊ fortuna. licet effectus fortuiti cause ignorent. Si ergo h̄ sit verū. tūc male sub silētio trāsierūt. Si aūt nō sit verū: tūc antiqui phi debuerūt hoc reꝓbare. Tum secūdo. qz antiqui vsi fuerūt casu ⁊ fortuna. Sicut Empedocles dixit q̄ aer non semp est in loco quē nūc obtinet: nec terra deorsum. sed q̄n̄ lis segregat oia: tūc casualiter vnū tendit ad vnū locū et reliquū ad alterū Corrolariū secūdū. Quidā moti duplici psuasione: negabāt casum ⁊ fortunā esse. Patet in copulatis circa declarationem prime opinionis. Corrolariū terciū. Quidā aliorū nimiū ꝓmiserūt excessum: ꝓcedētes fortunā esse ⁊ casum. Patz verbi gratia. qz q̄dam dixerūt oia celestia esse subdita casui ⁊ fortune. nō aūt ista inferiora. nam homo generat̄ ex hoie et oliua ex oliua. et hoc est signū q̄ determinati effectus requirūt determinatas causas in istis inferioribus. Contra illos dupliciter instat Arestoteles Primo qz incōueniēs est diuinioza ꝓmittere casui et fortune: et vilioza reducere ad determinatas ⁊ p se causas Secūdo qz in istis inferioribus multotiens inuenīt̄ q̄dam euenire inordinate et p̄ter intentionem causaz. sic aūt nō inuenit̄ in superiorib⁹. Corrolariū quartū. Opinio tercia dicens. q̄ fortuna sit q̄dā causa occulta: procedit ex radice vera: et tamē eius positio est simplicit̄ falsa. Patet qz ponēda est aliqua cā: scz deus gloriosus: cuius puidentie oia sunt subiecta. Sed est inconueniens talem causaz vocare fortunā. qz ꝓtra rōnem effectus fortuiti ē q̄ sit preuisus. Ad rōnes. ad primā quid sit dicendū patz ex declaratione minoris. Ad secundā dicendū q̄ phus non loquitur eodem modo de fortuna sicut antic. Est tamē verū q̄ fortuna fm phm est quodāmodo īmanifesta rōni. maxime qñ capitur p effectib⁹ fortuitis. quia ratio est eorū que semp fiunt et frequēter. sed fortuna fit p̄ter hec. Etiā cause fortuite sunt infinite. ideo fortuna est infinita. et per ꝓsequens rōni īmanifesta saltem in particulari.

**Querit̄ secūdo.** Utrum diffinitio Arestotelis de fortuna: sit quenienter assignata. Pro veritate ⁊ pte affirmatiua est sentētia Arestotelis in littera. qz phus inuestigat diffinitōem fortune p quatuor diuisiones: ex quibus colligit diffinitionem fortune tanq̄ bonaz. Sed pro parte negatiua arguitur primo. qz fortuna fm Arestotelem est ignota hominib⁹. ergo nō est diffinibilis. Et si dicatur q̄ Arestoteles tūc capiat fortunaz pro effectu fortuito. sed quādo ipsam diffinit accipit pro causa. et reducitur ad genus cause efficientis Contra. fm phm in textu: casus est natura. sed natura dicit̄ de materia ⁊ forma. ergo casus debet reduci ad causam materialē ⁊ formalē. et similiter fortuna.

**Maior. Due prime clausule posite in diffinitione: conuenienter attribuūtur ipsi fortune.**

**Minor Duplex clausula residua: bene enūciatur de fortuna. Conclusio. Igit̄ diffinitio fortune ex quatuor diuisionib⁹ venata: est cōuenienter assignata**

Maior patet. nam ꝓmo fortuna est causa p accidēs ex parte effectus inq̄tum effectus fortuitus ꝓiūgit̄ preter intentōem agentis effectui ab agente pintento. Sicut inuentio thezauri ꝓiūgitur fossioni in agro. vel sanitas ꝓiūgitur pulimento facto a coco. quam tamē cocus non preintēdebat. Similiter est causa agens fm propositum scilz agentis fm volūtatem ⁊ intellectū. nā in hoc fortuna differt a casu. vt patebit inferius. Unde esse fortunatum ꝓprie solum hominib⁹ attribuitur. Minor patz. quia fortuna est in his que sunt extra semper ⁊ frequenter. non em̄ est in his que sunt semp ⁊ frequēter: vt supponitur. nec in his que sunt ad vtrūlibet p respectuz ad causam. qz nulla causa que indifferenter se habet ad vtrūlibet exit in actum: nisi p aliquid determinetur ad vnū. quia id q̄ō est ad vtrūlibet est sicut in potentia. sed potentia nō est principiū agendi sed actus Relinquitur ergo q̄ sit in his que sunt raro ⁊ in paucioribus ex sufficienti diuisione. Similiter fortuna est in his que sunt ꝓpter hoc quātum ad effectus preintentos. licet sit causa per accidens quātum ad effectus cōsūctos preter intentionem. Sicut casus in puteum preter intentionē ꝓiungit ambulationi alicuius de nocte Etiam fortuna est in his que sunt ꝓpter hoc. id est: est causa effectuū qui habēt notabilem bonitatem vel maliciam ꝓpter quā agens libere si sciusset egisset vel non egisset. Sicut mercator arripiens iter incidit in latrones: quod si pscisset ipse iter nō arripuisset. et hūc sensum innuit Arestoteles Conclusio relinquitur nota. quia colligēdo dictas particulas simul: tūc fit diffinitio omnino conuertibilis cū diffinito habens omnes particulas ad bonā diffinitōem requisitas ergo est bona. Ad rōnes ad primā dicit̄ vt prius. qz phus hoc dicit quo ad effectus fortune. quia ignotū est qui et quot sint effectus eius. eo q̄ tales in infinitū variari possunt. Ad secūdā dicit̄. q̄ casus et fortuna sunt cause formales vel materiales nō effectuū casualiū vel fortuitorū sub vlla ratione. sed aliorum.

**Querit tercio.** Utrū ꝓsuete ꝓprietates casus ⁊ fortune: insint ipsis simpliciter ⁊ vere. Pro parte affirmatiua videt esse phs in littera qui ponit sex ꝓprietates. quarum tres attribuūtur fortune a sapientib⁹. ⁊ tres a vulgaribus. Prima q eius qō est a fortuna cause sunt infinite Secūda q fortuna est imanifesta hoīb⁹. Tercia q a fortuna nihil dicit esse vel fieri. Quarta q fortuna ē sine ratione. Quinta q fortuna aliq dicit bona et aliqua mala Sexta q fm excessum quidā dicūtur habere eufortuniū. alij dicūtur habere diffortuniū. Sed ꝑ parte negatiua arguit. q aliqua istaꝝ ꝓprietatū ꝓtradicūt veritati. vt ꝑz manifeste de tercia. ergo nō sunt oēs simplr vere.

**Maior. Tres prime proprietates fortune: fm quēdā sensum sunt admittēde. Minor Reliqua tria quodāmodo recte dicuntur: que fortune vulgariter attribuūtur. Conclusio Igit sex ꝓprietates fortune ꝓsuete. nō sunt in toto vere nec in toto false**

Maior patz. q effectus fortuitus habz cām ꝑ accidens. et q infinita vni accidūt. hinc est q effectus fortuiti dicūtur esse quodāmodo infiniti. ⁊ q infinitum fm q hmōi est ignotū. inde est q fortuna dicit hoīb⁹ imanifesta Quia etiā causa ꝑ accidens non ꝓprie dicit cā. hinc est q q̄dāmodo verū ē nihil ꝓuenire a casu ⁊ fortuna. Et ita iste tres ꝓprietates ex eadē radice pullulant. videlz inq̄tum fortuna dicit causa ꝑ accidens. Minor patet. q fortuna dicit sine rōne. pro eo q effectus fortuitus ꝓuenit extra semp et frequēter. ratio aūt tantūmodo est respectu eoꝝ que sunt semp ⁊ frequēter. sexto methaphisice. Q aūt aliqua fortuna dicit bona vel mala. et q aliq dicūtur habere eufortuniū ⁊ diffortuniū satis experimē taliter est vulgatū Conclusio sufficienter patz ex pli batis. Silr quid sit dōm ad rōem satis relinqtur notū.

**Querit quarto.** Utrū inter casuz et fortunā: cōueniat ponere differentiā. Pro parte affirmatiua est Aristoteles in littera qui ponit duplicē differentiā inter casum et fortunā. Sed pro parte negatiua arguit. q oīs fortuna est casus. ergo male assignātur differētie inter illa tā q̄ inter oppōsita. Tenet ꝓsequētia. q vnū oppositoꝝ nō verificatur de alio.

**Maior. Fortuna reperitur proprie: respectu agentiū ex deliberatiōe. Minor In agētib⁹ nō fm ꝓpositum: ptingit euenire casum ⁊ eius effectū. Conclusio. Licet igit casus sit in plus q̄ fortuna: tñ ptingit eoꝝ fieri distinctionē sicut iter oppōsita**

Maior ꝓbat. q fortuna solū reperit vbi ꝓuenit bene vel male esse fortunatū respectu illarū rerū quib⁹ ꝓuenit esse felices. sed illa solū ꝓueniūt agentib⁹ fm ꝓpositū et ex deliberatione. igit. Maior ꝓbat. q fortuna vel est felicitas vel est ꝓpe felicitatē. Unde illi qui ponūt felicitatem in reb⁹ exterioꝝ ⁊ coꝝporalib⁹ fortune subiectis. illi fortunā dicūt eādem felicitati. Qui vero ponūt felicitatē in operatione practica ipsius intellectus. dicunt cōiter q fortuna est ꝓpe felicitatem inq̄tum bona fortune subseruiūt practice felicitati. que negotiat circa ꝓpriā salutē boni cōis. Correlariū Hinc ꝓpriata bestie et pueri nec fatui: dicūtur ꝓprie fortunati. Patz q nulli ille ꝓpetit agere ex deliberatiōe ꝓcura. Et si q̄nq̄ ipsis attribuat esse fortunatum. hoc est transsumptiue. Sicut prorotus quidā phus dixit eufortunatos esse lapides ex quib⁹ fiūt are. id est altaria. Illos vero infortunatos q̄ ꝓculcātur pedib⁹. Minor patz exemplo Aristotelis q equus casu venit ad stabulū qui manēs in pratis fuisset a lupis devoratus. Similiter si tripeda cadat tali modo q ꝓueniat sessioni. hoc est a casu. q nō cecidit sub respectu sedendi. Correlariū. Comparatiue loquendo sic eius qō est a casu. causa dicit intra: sed eius qō est a fortuna causa dicit extra. Patz q in agentib⁹ naturalibus ꝓprie dictis. que scz agūt sine cognitiōe ꝓcura est determinata forma eis innata ꝑ naturā. que est principiū suarū operationū. Sed agentia fm ꝓpositū accipiūt talē formā ab obiecto et instituūt nūc hanc nūc illā formam pro libitu sui beneplaciti. et sic habēt cām quodāmodo extra. scz obiectū mouens. Conclusio ꝑz quo ad primā partē. q casus q̄tum est de se indifferenter est tam agentiū fm ꝓpositū q̄ nō fm ꝓpositū. sed causa fm ꝓpositū respectu effectus nō ptenteri dicitur ꝓprie fortuna. Ideo iuxta regulā thopicā alterū mēbrū potest appriari his que agūt non fm ꝓpositū Correlariū. Sēp fm rōnem frustra ⁊ vanū: distinguūtur ꝓtra fortunam et casum. Patz q vanū vel frustra dicit inq̄tum nō attingitur finis intentus. sed fortuna est respectu effectus ptingentis. Ad rōnem q̄d sit dōm ꝑz ex copulatis

**Que autē quatuor sunt cause et quot sunt.**

**Querit primo.** Utrū phisica cōsideret omniū causarū genera: et que sit cuiuslibz causa prima. Pro parte affirmatiua est phi sentētia. Sed ꝑ parte negatiua arguit q methaphisic⁹ habet ꝓsiderare de causis. ergo nō phisicus. Secūdo sic. q phisica est sciētia spēalis sicut mathematica. sed mathematica vnā solam cām ꝓsiderat. scz formalem. ꝑ quā diffinit ⁊ demōstrat. ergo etiā phisica vnā solam cōsiderat.

**Maior Subiectū naturalis phie: dependet necessario ex q̄tuor generib⁹ cause Minor. fm phisice sciētie potestatē: ꝓuenit ex quolibet genere cārum facere demonstrationē Conclusio. Igit in qlibet genere cause pt phisica: ꝓsiderare ꝓtracte que sit prima causa.**

Maior ꝓbatur q subiectum phie naturalis est ens mobile. sed ens mobile necessario habet materiam. quia qō est mobile est in potentia ad formā que acquirit per motū. Siliter hz formā. q motus est ad formā. Etiaz habet cām efficientē. q motus est actus mobilis a mouente. Et q agens agit ꝓpter finē. sic motus dependet in ordine ad finē. Minor ꝓbat. q eius dē rationis est demonstrare ex aliquo genere et assignare ꝓpter quid cir a effectū eiusdem generis. sed phisicus assignat quia ⁊ ꝑ quid in quolibet genere cause. ergo ꝑ quolibet demōstrat. Minor ꝓbat q phisica ꝓsiderat q est tonitruū et ꝓpter quid. et q elementa sunt coꝝruptibilia et ꝓpter quid. et ita de alijs Conclusio ꝓbat. q phisica habet